

láng árpád:

idő és művészet

(1921.)

Idő és tér művészeti dimenziólehetőségek. A képzőművészetek problémája a tér. Korábbi fejlődési fokok megoldották *koruk relativitása* számára a tér problémáját.

EZ A PERSPEKTÍVA.

A perspektíva e fejlődési fokokon tér volt. A kor lezárulván csak látszottá süllyedt, s megmaradt a még mindig kifejezetlen tér. A kubizmus fejlődési fokán tudat alatti válság újra valósággá, kifejezett igazsággá tudatosította a teret a fény és árnyék elosztással:

EZ A TÓNUS KONTRAPOSZT.

A kubizmus, az expresszionizmus meghalt! A kontraposzt hitvesztetten látszottá süllyedt, a tér igazságának hitét csak idegen szuggeszcióra adja meg. Elvesztette szuggerabilitását. S már *nem művészet!*

Merzfestők és Archipenko érlelték ki magukból élményeiket új művészetre. Archipenko festett relief forma és tér elosztásával éli át a tér kifejezett igazságát. Az Archipenko tere a korra is csak relatív kifejezés, ugyanakkor a merzfestőket nem szuggerálja e kifejezéslehetőség.

ARCHIPENKO TERE — IDŐ

Archipenko reliefjei csak a szemidőben történő körültagogató cselekvésével szuggerálják a tér élményét. A cselekvés feltételez engem, a cselekvőt — a cselekvés erőt tételez fel. A cselekvés **IDŐT FEJEZ KI**. Archipenko a tér élményének hitével az idő élményét szuggerálja. A tér anyagot tételez fel. *Az anyag maga is erő*. Az erő cselekszik, ritmust fejez ki: nincs tér, csak **IDŐ van!** Merzfestők látása adja először céloosan az időt. Ma a merzképek a szuggerábilisak! Övék a cselekvés hite, az idő hite!

2.

Művészet ma az idő szuggeszciója. A „költészet” célja bármi volt koronként, anyaga minden lehető esztétikák szerint a cselekvés.

A *cselekvés erőt tételez fel és időt állapít meg*. A költészet problémája mindenkor az idő. Koronként az időnélküliség, az időtlenség vagy az időbekapcsolódás formájában fejezte ki a művészet élményeken át a kor problémáit. Így adta meg az idő három formája a három egymást felváltó

művészetet: klasszicizmus, romantika, forradalmas. A ma forradalmas művésze: az időbekapcsolódott meghalt; az idő nélküli klasszikus. **ÖRÖM** még be nem érkezett, a romantika időtlensége nem tudja visszatérni a művészetet. A kényszer az **IDŐ NEGYEDIK FORMÁJÁNAK** felaknázására idegzi be a művészetet: **EZ A TISZTA IDŐ ADÁSA!**

Értelmes cselekedetek nélkül. A cselekedet nem lehet értelmes. Időt megállapító cselekvés az új művészet tárgya. **ERŐ, CSELEKVÉS, IDŐ!** Túl a diszsonancián, innen a harmónián! Túl az analízison, szexualitáson, gondolkodáson, logikán, igazságon! Túl a relativitáson! Nem az időbekapcsolódott kor diszsonanciát kifejező *cselekvést-prédikálása*. Az analitikus én erőt kifejező jelleme már nem követeli ki a romantikus passzív jelenből a cselekvést. Nincs meg az akarnámén (korokról van szó) pillanatnyi hite s az én szuggerabilitása, amely az időbekapcsolódásban aktív jellemkomplexummá szintetizálja a jellemekre bomlott művészetet. Megváltozik az alkotás lélektana: *az expresszionizmus felravatalozva!*

Új abszolút megteremtése.

TEREMTÉS, cselekvés, IDŐ!

3.

Én a világ. Az időt megállapító cselekvés erőt tételez fel.

Az erő én vagyok (én: a világ). Csak tömeglélektan: analitikus és szintetikus jellemkomplexum van. Én a szintetizált tömeg vagyok. Ti az analitikus tömeg vagytok. Szintézis lehetősége csak tökéletesen véghezvitt analízis után van adva. Ugyanazon a fejlődési fokon a jellemek egyformák. Ma a szintetikus fok a magasabb! Holnap az új analitikus fok a magasabb. Ti még analitikus tömeg vagytok! Még tökéletesebben analizálandók!

Részetekre most kel fel az expresszionizmus: az analitikus kovász! !

Az új művészet nem prédikál! Az új művészet nem kovászkodik! Az új művészet cselekszik: időt teremt! !

És ha dada: hát dada!

DE ÚT A JÖVŐ KLASSZICIZMUSA FELÉ!